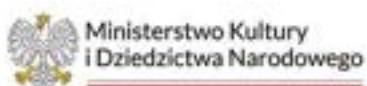

Raport z diagnozy potencjału kulturowego i kulturotwórczego gminy Stawiski

Opracowanie: Agnieszka Otapowicz, Katarzyna Potoniec

Stawiski, czerwiec 2023

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu
Narodowego Centrum Kultury: Dom Kultury+ Edycja 2023

Spis treści

Wstęp	5
Metodologia badania.....	7
Mieszkańcy Gminy Stawiski o potencjale kulturowym GOKiS i swojego otoczenia	11
Ocalić od zapomnienia – głos seniorów o lokalnej kulturze	16
Osoby z niepełnosprawnościami i ich udział w kulturze	20
Oferta kulturalna gminy w oczach rodziców małych dzieci.....	22
Czy Dom Kultury jest dla młodzieży?	24
Wnioski i rekomendacje.....	28

Wstęp

Prezentowany raport został opracowany jako część projektu „Pomysł na Stawiski”, realizowanego przez Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Stawiskach¹ w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „Dom Kultury+”. Celem strategicznym tego programu jest inicjowanie działań służących wzmocnieniu zaangażowania domów kultury w życie społeczności lokalnej, odkrywaniu i rozwijaniu potencjału i kapitału kulturowego jej członków oraz kulturotwórczych zasobów społeczności.

Celem przeprowadzonej diagnozy było poznanie potencjału i zasobów gminy Stawiski w odniesieniu do oferty kulturalnej, poznanie potrzeb mieszkańców w zakresie korzystania i tworzenia oddolnych inicjatyw kulturalnych oraz identyfikacja istniejących barier w tym obszarze. W badaniach uwzględniono ogół mieszkańców gminy, ale szczególny nacisk został położony na grupy, które zdaniem pracowników GOKiS, są niedoreprezentowane jeśli chodzi o udział w życiu kulturalnym gminy. Grupy te to: seniorzy spoza Stawisk, rodzice małych dzieci, osoby z niepełnosprawnościami oraz młodzież.

Niniejszy dokument prezentuje wyniki badań przeprowadzonych od kwietnia do czerwca 2023 roku wśród mieszkańców gminy oraz rekomendacje odnoszące się do kierunków angażowania społeczności lokalnej w oddolne inicjatyw kulturalne oraz rozwijania oferty Domu Kultury.

¹ W raporcie zamiennie są stosowane określenia: Gminny Ośrodek Kultury i Sportu, GOKiS, Dom Kultury, DK, GOK.

Metodologia badania

Celem przeprowadzonej diagnozy było poznanie potencjału i zasobów gminy Stawiski w zakresie oferty kulturalnej, skierowanej do mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem seniorów, rodziców małych dzieci, osób z niepełnosprawnościami i młodzieży. Istotnym założeniem było też poznanie ich potrzeb w zakresie korzystania i tworzenia oddolnych inicjatyw kulturalnych oraz identyfikacja istniejących barier w tym obszarze.

1.1 Metody, techniki i narzędzia badawcze

W ramach diagnozy, dla możliwie pełnej realizacji założonych celów, wykorzystano następujące techniki i narzędzia badawcze:

- 1) desk research – w pierwszej kolejności zastosowano badanie dokumentów, w ramach którego dokonano analizy dostępnych, oficjalnych dokumentów i publikacji (np. Raport o stanie Gminy Stawiski za 2021 rok) na podstawie przewodnika pytań do analizy dokumentów;
- 2) ankieta (w formie internetowej), zarówno z kafeterią zamkniętą, półotwartą, jak i z pytaniami otwartymi i wykorzystaniem skali (Kwestionariusz ankiety dla mieszkańców gminy Stawiski dotyczący oferty kulturalnej GOKiS). Adresowana była do ogółu mieszkańców gminy;
- 3) zogniskowany wywiad grupowy (wywiad fokusowy) na podstawie opracowanego scenariusza wywiadu, zawierającego kluczowe do poruszenia zagadnienia. Wywiad ten był przeprowadzony z osobami z niepełnosprawnościami;
- 4) wywiady indywidulane w ramach happeningu, przeprowadzone z rodzicami małych dzieci;
- 5) warsztaty badawczo-animacyjne – adresowane były do seniorów i do młodzieży. Zostały przeprowadzone na bazie opracowanych scenariuszy. Ich celem było poznanie opinii grup badawczych na temat oferty kulturalnej DK oraz potencjały kulturowego gminy, przy jednoczesnym wykorzystaniu działań animacyjnych, angażujących uczestników w pracę nad danymi zagadnieniami.

1.2 Miejsce i czas badań

Badania były prowadzone w Stawiskach (na terenie szkoły podstawowej, Centrum Usług Społecznych, w otartej przestrzeni Stawisk w trakcie pikniku z okazji Dnia Dziecka) oraz w innych miejscowościach gminy: Poryte, Budy Stawiskie, Jurzec Szlachecki (w świetlicach wiejskich).

Czas prowadzenia badań:

- 30 kwietnia – warsztaty dla seniorów,
- 2 czerwca – wywiad fokusowy z osobami z niepełnosprawnością,
- 4 czerwca – wywiady z rodzicami małych dzieci,
- 13 czerwca – warsztaty z młodzieżą,
- od 8 do 31 maja – badania ankietowe (online) wśród ogółu mieszkańców gminy.

1.3 Dobór i charakterystyka próby badawczej

Zgodnie z celem diagnozy badaniami objęte zostały przede wszystkim następujące grupy respondentów:

- seniorzy, rozumiani jako osoby powyżej 60 roku życia,
- rodzice dzieci do lat 6,
- młodzież szkolna,
- osoby z niepełnosprawnością.

W przypadku powyższych grup, dobór próby był celowy. Rekrutacja uczestników była prowadzona we współpracy z pracownikami GOKiS i korzystając z sieci współpracy z innymi instytucjami gminnymi (szkoła, CUS). Ankietę skierowano też do ogół mieszkańców² gminy Stawiski, tak aby zbadać jak przedstawia się ogólna ocena potencjału kulturotwórczego mieszkańców i gminy oraz oferty GOKiS w Stawiskach. W tym przypadku założeniem było dotarcie do jak najszerszego grona odbiorców, w związku z tym ankietą była udostępniana internetowo.

Tabela 1 prezentuje zestawienie wszystkich osób objętych diagnozą, wraz z podziałem na płeć. Poszczególne grupy kategoryjne nie pokrywają się ze sobą. Jednak nie można mieć całkowitej pewności w odniesieniu do ogółu mieszkańców. Z uwagi na to, że ankietą była udostępniana przez Internet, wypełniały je wszystkie osoby chętne, więc potencjalnie także osoby, które wzięły udział w kolejnych etapach badań.

Zakres pytań w ramach warsztatów i wywiadów oraz w ankiecie dla mieszkańców pokrywał się tylko w niewielkim stopniu, w związku z tym mogła zaistnieć sytuacja, w której np. osoba starsza weźmie udział w warsztatach skierowanych do seniorów oraz wypełni ankietę dla ogółu mieszkańców. Z zebranych informacji nie wynika, aby tego typu sytuacje miały miejsce. Jednak nie można ich wykluczyć i proste sumowanie wszystkich zebranych ankiet może nie w pełni przekładać się na liczbę osób biorących udział w diagnozie, w związku z tym ma tylko charakter orientacyjny.

Tabela 1: Zestawienie osób biorących udział w badaniu.

Kategorie badanych	Ogółem	Kobiety		Mężczyźni	
		Liczba	%	Liczba	%
Seniorzy	53	37	69,81%	16	30,19%
Rodzice	24	17	70,83%	7	29,17%
Osoby z niepełnosprawnością	9	4	44,44%	5	55,56%
Młodzież	30	18	60%	12	40%
Ogół mieszkańców	129	107	82,9%	22	17,1%
Łącznie:	245	183	74,69%	62	25,31%

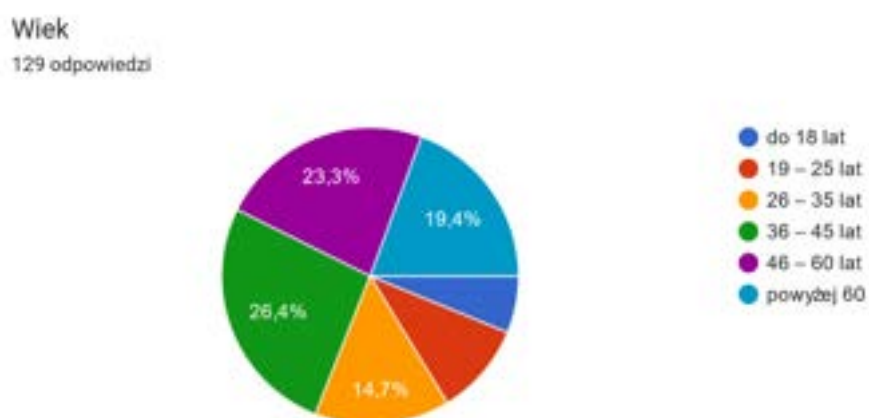
Źródło: badania własne.

² W opracowaniu grupa ta określana jest jako „ogół mieszkańców”. Nazwa ta nie oznacza wszystkich osób biorących udział w diagnozie, a jedynie te osoby, które wypełniły „Kwestionariusz ankiety dla mieszkańców gminy Stawiski” (129 osoby).

Najlichnieszą grupą biorącą udział w badaniu były te osoby, które wypełniły „Kwestionariusz ankiety dla mieszkańców gminy Stawiski dotyczący oferty kulturalnej GOKiS”. Zdecydowaną większością respondentów są kobiety – ponad 80% spośród ogółu mieszkańców i prawie 75% ze wszystkich pozostałych grup.

Poniżej przedstawione są wykresy prezentujące informacje o wieku, płci oraz miejscu zamieszkania najlichnieszej grupy badanych: respondentów biorących udział w badaniu online.

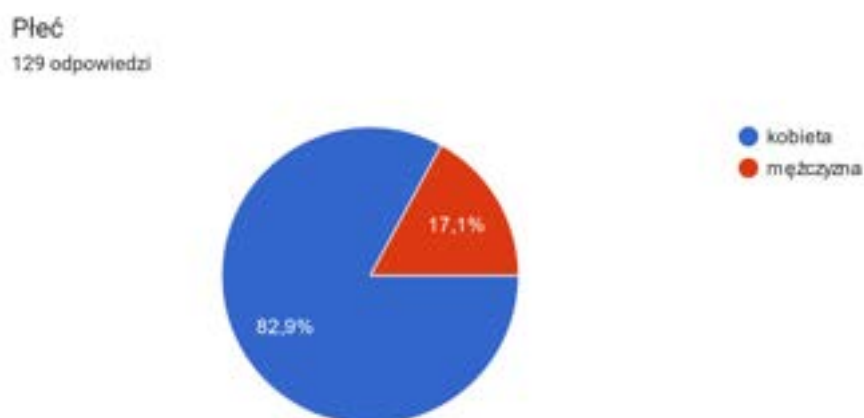
Wykres 1: Wiek ogółu badanych mieszkańców.

Źródło: badania własne.

Najlichnieszą grupą osób biorących udział w badaniu ankietowym były osoby w średnim wieku (od 36 do 60 roku życia) – prawie 50%. Osoby młode, do 25 roku życia, stanowiły powyżej 16%, zaś seniorzy – powyżej 60 roku życia – prawie 20% (25 osób).

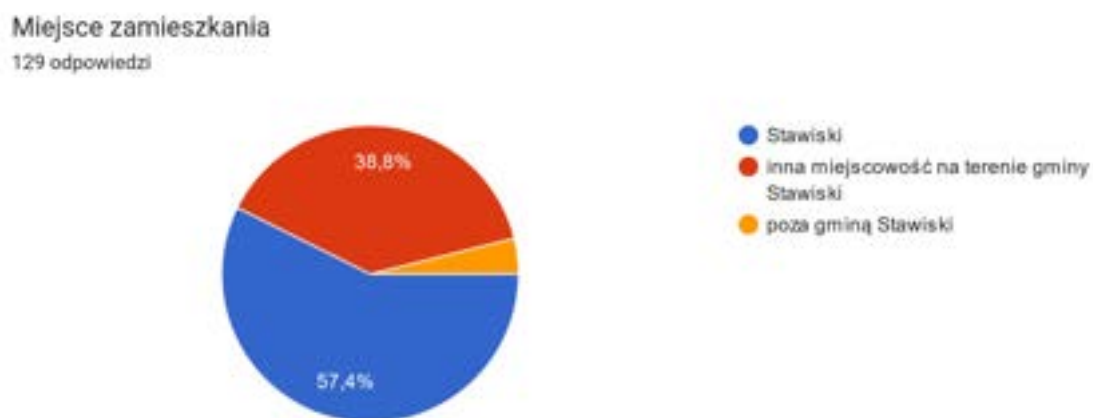
Wykres 2: Płeć ogółu badanych mieszkańców.

Źródło: badania własne.

Mężczyźni stanowili nieco powyżej 17%. W Grupie też nie widać żadnych prawidłowości – były to osoby w bardzo różnym wieku, bez dominacji w jednej kategorii wiekowej.

Wykres 3: Miejsce zamieszkania ogółu badanych mieszkańców.

Źródło: badania własne.

Prawie 60% uczestników badania online mieszka w Stawiskach. Niewielka część respondentów zamieszkuje poza granicami gminy (5 osób).

Mieszkańcy Gminy Stawiski o potencjale kulturowym GOKiS i swojego otoczenia

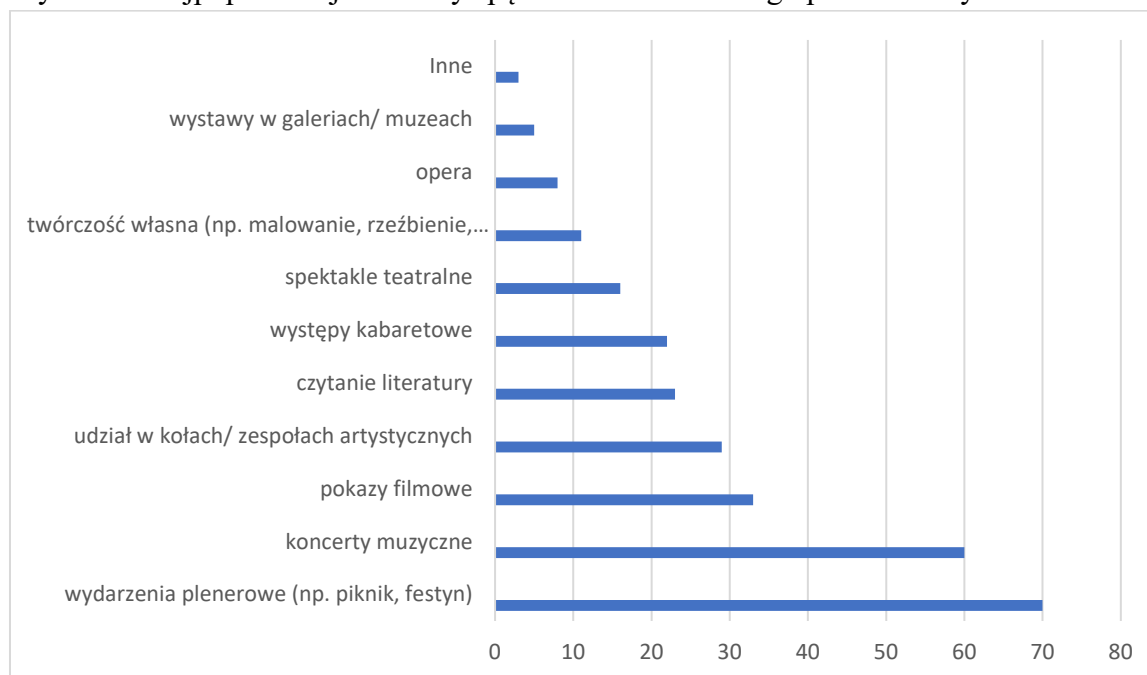
W celu poznania opinii jak szerszego grona mieszkańców gminy Stawiski, został opracowany i udostępniony kwestionariusz ankiety online. Jej celem było przede wszystkim poznanie zdania mieszkańców na temat oferty Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Stawiskach, ocena proponowanych przez GOKiS aktywności a także podzielenie się swoimi pomysłami na działania, których brakuje w ofercie.

Ankieta była udostępniona na profilu facebookowym GOKiS, a informacja o niej była także przekazywana przez pracowników mieszkańcom gminy. Osoby mające trudności z samodzielnym wypełnieniem ankiety, mogły liczyć na pomoc pracowników Domu Kultury.

Ankietę wypełniło łącznie 129 osób (więcej informacji na temat tej grupy, znajduje się w rozdziale dotyczącym metodologii badania).

Chcąc poznać zainteresowania mieszkańców gminy oraz to, czym się zajmują poza pracą, zadano pytanie o to, w jaki sposób najchętniej spędzają swój czas wolny. Wykres 1 prezentuje wszystkie uzyskane odpowiedzi. Z ich analizy wynika, że mieszkańcy gminy Stawiski najchętniej biorą udział w wydarzeniach plenerowych (ponad 50% badanych) oraz koncertach (46,5%). Popularne są także pokazy filmowe i uczestnictwo w kołach zainteresowań (powyżej 20%). Około 17% badanych chętnie czyta literaturę i ogląda występy kabaretowe. Ponad 8% osób badanych najchętniej spędza czas wolny zajmując się twórczością własną.

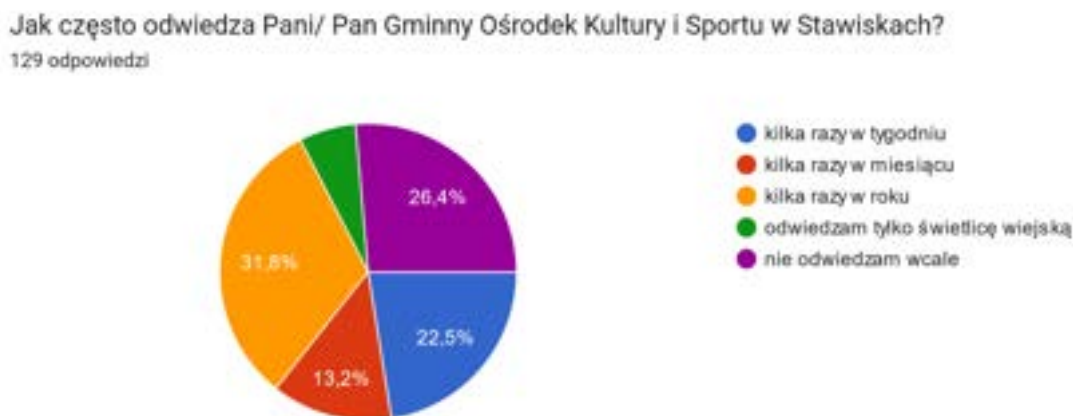
Wykres 4: Najpopularniejsze formy spędzania czasu wolnego przez badanych mieszkańców.

Źródło: badania własne.

W kategorii „inne” wskazywano przede wszystkim na aktywności sportowe: spacer, basen, gimnastykę.

Wykres 5: Częstotliwość odwiedzania GOKiS przez badanych mieszkańców.

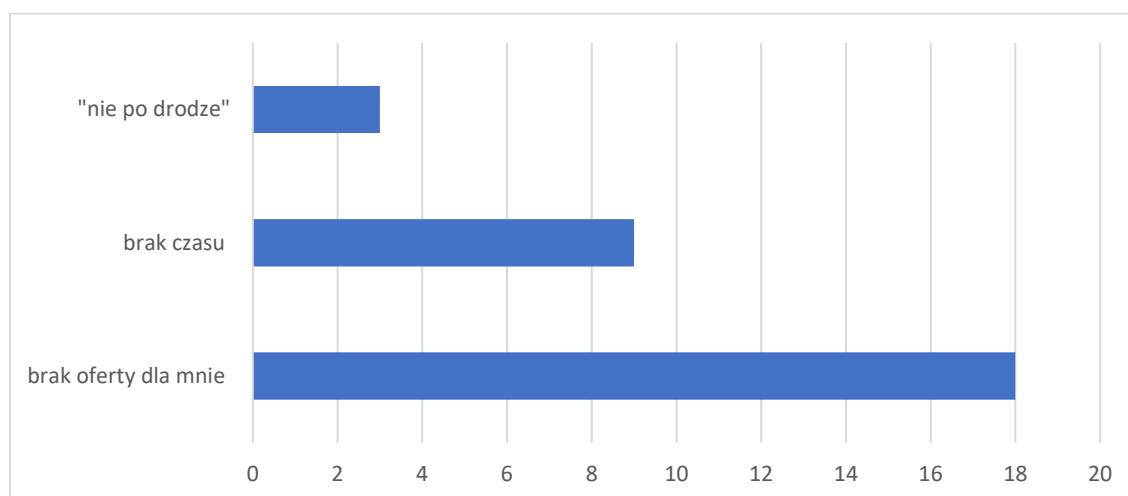

Źródło: badania własne.

Najlicniejszą grupą badanych są ci, którzy odwiedzają Gminny Ośrodek Kultury i Sportu kilka razy w roku (prawie 1/3 badanych). Osoby, które regularnie korzystają z oferty DK (od kilku razy w tygodniu do kilku razy w miesiącu) stanowią ponad 1/3 badanych (35,7%). 33 osoby ankietowane w ogóle nie odwiedzają Ośrodka Kultury, lecz tylko 5 z nich faktycznie nie korzysta z żadnej oferty GOKiS. Pozostałe osoby z tej grupy biorą udział w festiwalach i imprezach plenerowych organizowanych przez DK, nie zawsze mając świadomość, że jest to wydarzenie pod egidą GOKiS.

Poniższy wykres prezentuje powody, dla których respondencie nie odwiedzają Domu Kultury.

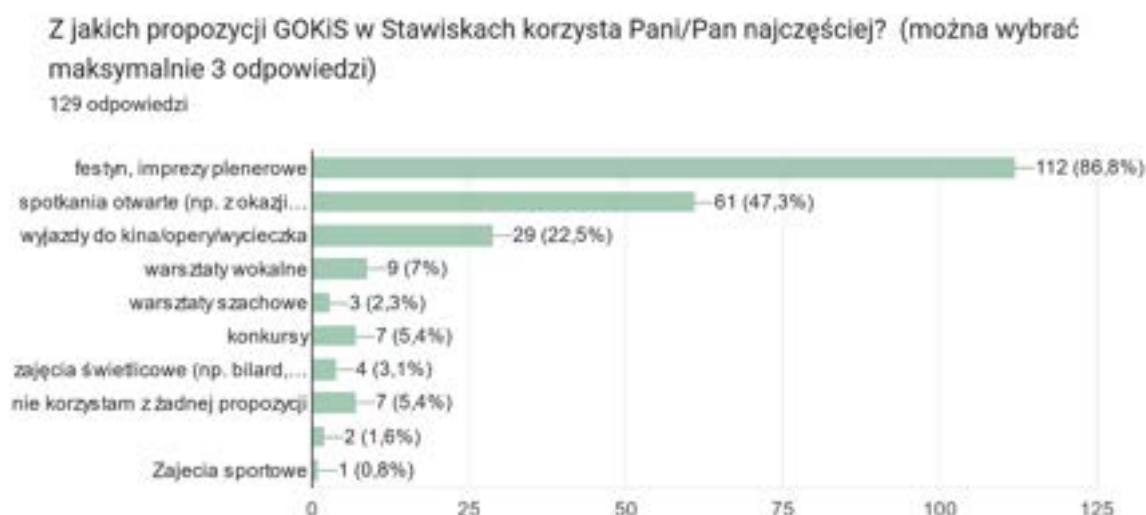
Wykres 6: Deklarowane powody, dla których mieszkańcy nie odwiedzają GOKiS.

Źródło: badania własne.

30 respondentów udzieliło odpowiedzi na pytanie o bariery w korzystaniu z oferty DK. Najliczniejsze z nich wskazywały na nieadekwatną do ich potrzeb ofertę: „Mało interesujące wydarzenia”; „Brak oferty dla mnie”, z podkreśleniem, że brakuje wydarzeń dla osób młodych, a ta które są oferowane, adresowane są przede wszystkim do seniorów i małych dzieci.

Wykres 7: Ulubione wydarzenia w ofercie GOKiS w opinii badanych mieszkańców.

Źródło: badania własne.

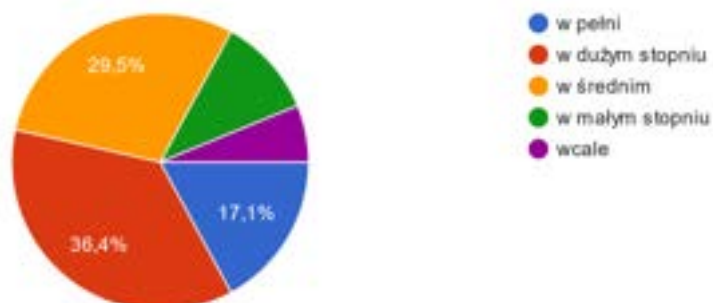
Zdecydowanie największą popularnością w ofercie Ośrodka Kultury cieszą się te wydarzenia, które są organizowane w plenerze – aż 112 respondentów udzieliło takiej odpowiedzi. Popularne są też spotkania otwarte, np. z okazji Święta Niepodległości, czy Dnia Kobiet (61 wskazań) oraz wspólne wyjazdy, np. do kina, czy też opery (29 wskazań).

Ponad połowa respondentów (53,5%) twierdzi, że oferta DK w dużym stopniu lub w pełni odpowiada ich potrzebom. W grupie tej jest łącznie 69 osób. 20 z nich mieści się w przedziale wiekowym 46 – 60 lat, 18 osób jest powyżej 60 lat a 16 – od 36 do 45 lat. Osób młodych (poniżej 35 roku życia) jest łącznie 15. Możemy więc stwierdzić że grupie tej najliczniejsi są seniorzy oraz osoby w średnim wieku (powyżej 36 roku życia). Mężczyźni stanowią 11%.

17,1% deklaruje, że wcale lub tylko w niewielkim stopniu oferta Ośrodka Kultury wypełnia ich potrzeby (20 badanych). Wśród nich jest 7 osób w wieku 36 – 45 lat, 6 w przedziale 26 – 35 i 5 osób: 19 – 25. Możemy więc stwierdzić, że są to przede wszystkim osoby młode (55%) oraz w wieku średnim (35%). 30% z nich to mężczyźni, czyli zdecydowanie większy odsetek od liczebności mężczyzn w ogólnej grupie osób biorących udział w badaniu (17,1%). Co ciekawe, 6 osób deklaruje, że chciałoby się włączyć w organizację wydarzeń kulturalnych, a część z nich przedstawia konkretne propozycje (np. „Czytanie przez młodzież książek dzieciom, otwarte wieczory poetyckie, wieczory gier planszowych”, spotkanie z blogerką, biegi przełajowe) lub pasję, którą mogliby się podzielić (np. malarstwo, historia regionu, ogrodnictwo).

Wykres 8: Poziom zaspokojenia potrzeb kulturalnych ogółu mieszkańców gminy dzięki ofercie GOKiS.

W jakim stopniu oferta GOKiS w Stawiskach odpowiada Pani/ Pana potrzebom?
129 odpowiedzi

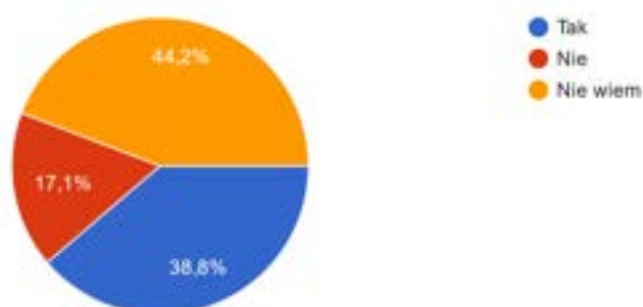

Źródło: badania własne.

Jako główną przyczynę osoby te wskazują na niedostosowaną ofertę do ich zainteresowań: „Oferta jest skierowana prawie w całości do seniorów i pojedyncze propozycje dla dzieci. Brak jakiegokolwiek propozycji dla ludzi młodych, młodzieży”. Pojawiają się też głosy wskazujące potrzebę większej ilości zajęć dla dzieci: „Najważniejsze są dzieci, fajnie gdyby dla nich było dużo atrakcji czy też zajęć z prac manualnych. Mam na myśli jakieś zajęcia, spotkania z informatykami, programowanie”.

Wykres 9: Chęć włączenia się badanych mieszkańców w organizację wydarzeń kulturalnych w gminie.

Czy chciał(a)by Pani/Pan włączyć się w organizację wydarzeń kulturalnych w GOKiS w Stawiskach?
129 odpowiedzi

Źródło: badania własne.

Prawie 40% respondentów deklaruje, że chciałoby współtworzyć wydarzenia kulturalne w gminie. Część z nich podaje swoje pomysły. Są one bardzo różnorodne i trudno wskazać jakąś dominującą grupę. Są wśród nich: zajęcia artystyczne, rękodzielnicze, muzyczne (w tym dla dzieci i młodzieży), aktywności sportowe (biegi, jazda rowerem), kino samochodowe, plener fotograficzny, dyskoteki dla nastolatków, koncert zespołu DiscoBoys, festyn nad zalewem, spotkanie z Izabelą Janachowską, wycieczki, wystawy twórców ludowych.

Część ankietowanych (24 osoby) ma hobby, którym chętnie zapozna innych mieszkańców gminy. Pasje, którymi chcieliby się podzielić, to między innymi te związane z aktywnością sportową (bieganie, rolki, rower), ale też czytanie książek, ogrodnictwo, szydełkowanie, czy malarstwo.

Ocalić od zapomnienia – głos seniorów o lokalnej kulturze

Pomimo tego, że seniorzy są dość licznie reprezentowaną grupą odbiorców działań realizowanych przez GOKiS, to jednak dotyczy to przede wszystkim tych osób, które mieszkają w Stawiskach. Osoby starsze, mieszkające w innych miejscowościach gminy, są znacznie mniej obecni w życiu kulturalnym. Stąd też potrzeba, aby poznać opinie tej grupy osób w ramach przeprowadzanej diagnozy.

W tym celu zorganizowane zostały warsztaty animacyjno-badawcze adresowane do osób powyżej 60 roku życia. Odbyły się one w miejscowościach: Poryte, Budy Stawiskie oraz Jurzec Szlachecki w dniu 30 kwietnia 2023. Wzięło w nich udział łącznie 53 osoby (w tym 16 mężczyzn).

Uczestnicy, pracując w grupach, dyskutowali i dzielili się swoimi opiniami o następujących zagadnieniach:

- 1) Dom Kultury – opinie, refleksje, rekomendacje i sugestie dotyczące zmian
- 2) ocalić od zapomnienia – co ze znanych i popularnych w regionie tradycji odchodzi w niepamięć a warto to zachować?
- 3) potencjały gminy, które warto wykorzystywać w działania kulturalnych w gminie

Fot. 1: Warsztaty dla seniorów.

Źródło: archiwum własne.

Seniorzy mieli następujące sugestie i refleksje na temat Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Stawiskach:

- Informacja o ofercie GOK nie dociera do seniorów poza Stawiskami, znają ją członkinie KGW i osoby, które już z korzystają z niej. Niektórzy z uczestników podkreślali, że informacje o wydarzeniach widzą będąc w Stawiskach, ogłoszenia są nawet na drzewach, ale do nich ona nie dociera. Nawet gdyby mieli okazję dojechać na dane wydarzenie, to nie mają o nim wiedzy;
- Zorganizowanie transportu do Stawisk na wydarzenia kulturalne – potrzeba zgłaszana przez seniorów z Jurca;
- Zdecydowanie podkreślano potrzebę organizowania wydarzeń kulturalnych w świetlicach wiejskich poza Stawiskami – organizacja wydarzeń w mniejszych miejscowościach gminy, przy wykorzystaniu potencjału wiejskich świetlic, sprawiłaby, że oferta kulturalna byłaby bardziej dostępna dla seniorów, ale też innych, mniej mobilnych osób. Seniorzy wyraźnie artykułowali taką potrzebę, ze względu na trudności z dojazdem do GOKiS do Stawisk;
- Sugestie co do możliwych do zorganizowania wydarzeń: recitale, kabarety, spektakle, pogadanki o zdrowiu dla seniorów, spotkania by wspólnie pośpiewać, szkolenia komputerowe, lekcje gotowania, warsztaty, wycieczki, ogniska.

Uczestnicy warsztatów byli pytani także o to, co ich zdaniem jest zagrożone zapomnieniem, a o co warto zadbać i przekazać młodszemu pokoleniu. Seniorzy okazali się skarbnicą wiedzy na temat lokalnych tradycji, charakterystycznych dla tej okolicy. Z radością dzielili się wspomnieniami ze swojej młodości, opowiadali o zanikających obrzędach i zwyczajach.

Zdaniem seniorów z gminy Stawiski, warto zadbać o to by nie zaprzepaścić następujących tradycji i zwyczajów:

- Zwyczaje i tradycje gromadzące mieszkańców, wykonywane wspólnie, np. darcie piór, gotowanie kapuśniaka, wspólne zajęcia w świetlicy wiejskiej, gry w karty, szachy, warcaby, wieczorki taneczne, zapusty, zabawy karnawałowe, ławeczki przed domami;
- „Cygany” – zwyczaj, gdy w przeddzień postu (na zapusty) ludzie przebierali się, malowali twarze sadzą, zakładali kapelusze i chodzili od domu do domu;
- Tradycje związane z Wielkanocą: wykonywanie palm wielkanocnych (kwiaty do palm były wykonywane samodzielnie, był konkurs a w szranki stawiały całe wsie) oraz „chodzenie po wykupie” (lokalny zwyczaj związany z pierwszym dniem Wielkiejnocy, polegających na wspólnym śpiewaniu pod oknami);
- Wspólne śpiewanie ludowych piosenek – uczestnicy warsztatów okazali się być bardzo rozśpiewaną społecznością, z pięnymi głosami, notatnikami z kopiowanymi pieśniami („Kurpianki jesteście, śpiewamy bez przerwy i lubimy to” – wypowiedź uczestniczki z Bud Stawiskowskich).

Fot. 2: Warsztaty dla seniorów.

Źródło: archiwum własne.

Potencjały gminy, które zdaniem uczestników warsztatów można wykorzystywać w tworzeniu oferty kulturalnej, różnią się w zależności od miejsca zamieszkania seniorów. Poniżej przedstawione są wszystkie wskazania z podziałem na miejsce prowadzenia warsztatów.

Poryte:

- Simona Kossak – jej rodzina pochodziła z tej wsi i ma tutaj swój grób
- herb i flaga – wieś posiada swoje emblematy, jako jedna z nielicznych w Polsce
- pomnik Piłsudskiego – tablica pamiątkowa z 1929 r.
- ks. Janusz Kotowski – historyk, przeniesiony na inną parafię, dbał o lokalne historie
- obraz w lesie – wiąże się z nim opowieść, mówiąca o tym, że rosyjski żołnierz strzelał do obrazu i zginął, broń wystrzeliła mu w rękach; w lesie wisi kopia obrazu, nie wiadomo gdzie jest jego oryginał
- historia wsi – sama parafia ma ponad 600 lat, budynek świetlicy jest sprzed 1 wojny światowej

Budy Stawiskie:

- groby żydowskie
- pan Rydzewski (jego wnuk żyje do dziś, był obecny na spotkaniu) – przechowywał Żydów u siebie w stodole w trakcie drugiej wojny światowej, za to został zabity, a po wojnie pozbawiono jego rodzinę majątku
- budynek szkoły – obecnie świetlica, budowana przez lokalną społeczność, „budowniczych szkoły”
- pagórki nazywane przez lokalną społeczność „Wilczewskie Góry” – teren zabaw dzieci
- żołnierze AK, którzy żyli wsi
- mieszkaniec wsi, który był sanitariuszem w Bitwie pod Monte Cassino

Jurzec Szlachecki:

- kapliczka z XIX wieku
- pamiątkowe krzyże, jest ich dużo w różnych miejscach wsi
- tkane dywany i chodniki – tkano tu kiedyś, do dziś na strychach stoją urządzenia tkackie
- specjały kulinarne – babka ziemniaczana z pieca, słoninka, ciasta
- położenie Jurca nad rzeką Jura
- ochotnicza straż pożarna – ma ponad 80 lat (powstała w 1934 roku)
- Stefan Fedorowicz – wybudował szkołę w 1961 roku

Fot. 3: Warsztaty z seniorami.

Źródło: archiwum własne.

Osoby z niepełnosprawnościami i ich udział w kulturze

W dniu 3 czerwca odbył się wywiad fokusowy z osobami z niepełnosprawnością z gminy Stawiski. Niepełnosprawność jest związana przede wszystkim z narządami ruchu, jedna osoba porusza się na wózku inwalidzkim. W spotkaniu uczestniczyło 9 osób, w tym 5 mężczyzn, w wieku od 26 do 55 lat. Uczestnicy to członkowie grupy wsparcia „Nie jesteś sam”. Grupa od niedawna działa w ramach zadań realizowanych przez Centrum Usług Społecznych w Stawiskach. Jest okazją, by wymienić swoje doświadczenia z innymi osobami, które przeżywają podobne wyzwania, trudności. To też szansa, by szukać rozwiązań. W tym kontekście w sposób szczególny ważne wydaje się spotkanie z osobami z tej grupy, na co dzień oddalonymi od działań domu kultury, a jednak na tyle aktywnymi by wyjść z domu.

Uczestnicy zostali zapytani o:

- 1) potencjały gminy, które można by było wykorzystać w większym stopniu, też do działań kulturalnych
- 2) korzystanie z oferty GOKiS oraz opinię na jej temat
- 3) zmiany, które najchętniej by widzieli w Domu Kultury i o to, co by sprawiłoby, żeby korzystali w większym stopniu z jego oferty

Uczestnicy na pytanie o potencjał gminy wskazywali głównie znane osoby i historie wojenne. Postacią pierwszoplanową jest Akiba Rubinstein – polski szachista pochodzenia żydowskiego, jeden z czołowych zawodników świata w pierwszych dekadach XX wieku, który urodził się w Stawiskach, w rodzinie skromnego nauczyciela żydowskiego. Na placu w Stawiskach stoi tablica pamiątkowa mówiąca o tym. Wymieniano też postacie związane z drugą wojną światową – na terenie gminy żyło wielu byłych żołnierzy AK, są też historie związane z bohaterstwem w ratowaniu Żydów.

Osoby uczestniczące w wywiadzie zapytani o ofertę GOKiS twierdzili że nie korzystają z jego oferty. W pierwszym momencie odpowiedzi dość stanowczo wskazywały, że Dom Kultury nie ma żadnej oferty z której mogliby skorzystać. W dalszym toku rozmowy, wybrzmiało jednak, że tak naprawdę nie wiedzą jaka jest oferta DK, nie mają do niej dostępu, nie wiedzą gdzie jej szukać.

Największą barierą w korzystaniu z oferty GOKiS są problemy z przemieszczaniem się. Wyjście z domu jest wyzwaniem, wymaga często zorganizowania sobie transportu. Zdaniem badanych, Gmina pracuje nad tym, by zapewnić możliwości korzystania z gumienego transportu. Byłoby to dużym ułatwieniem w korzystaniu z różnych atrakcji i wydarzeń.

W rozmowie wybrzmiały też pomysły na konkretne aktywności np. spotkania autorskie, spotkanie związane z literaturą. Uczestnicy mają potencjał by samemu coś zorganizować,

potrzebują animacji i wsparcia osoby, która pomogłaby grupie w kontakcie pomiędzy sobą, gdyż jest to wciąż nowa dla nich sytuacja, kiedy osoby te spotykają się ze sobą w grupie.

Fot. 4: Festyn w Stawiskach z okazji Dnia Dziecka.

Źródło: archiwum własne.

Oferta kulturalna gminy w oczach rodziców małych dzieci

W dniu 4 czerwca 2023 roku został zorganizowany happening – otwarte wydarzenie dla mieszkańców gminy. Odbył się on w trakcie festynu z okazji Dnia Dziecka. Ta luźna forma, wspierająca inne narzędzia diagnostyczne, zachęcała by każdy, kto chce się podzielić swoimi pomysłami na działania kulturalne, miał taką możliwość. Była to też okazja, by opowiedzieć o projekcie i udzielić informacji na jego temat wszystkim zainteresowanym osobom. Była to przestrzeń, by rozmawiać, animować i zachęcać do tworzenia własnych inicjatyw i udziału w konkursie.

Happening dał możliwość spotkania rodziców małych dzieci (do lat 6), gdyż temat przewodni festynu przyciągnął wiele rodzin z dziećmi. W ramach wydarzenia zostały przeprowadzone wywiady z 24 osobami, z których 7 stanowili mężczyźni.

Proponowana forma była atrakcyjna także dla dzieci. Miały one okazję dzielić się swoimi pomysłami rysując. W tym czasie były prowadzone wywiady z rodzicami.

Fot. 5: Happening w trakcie pikniku z okazji Dnia Dziecka.

Źródło: archiwum własne.

Zdaniem rodziców małych dzieci, w Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu w Stawiskach, potrzebnych jest więcej zajęć dla najmłodszych mieszkańców gminy. Uważają, że ta grupa odbiorców nadal nie ma wystarczającej oferty, dostosowanej do jej potrzeb, a dla rodziców to jest priorytet. Nie byli w stanie wskazać aktywności dla siebie, stale podkreślając, że to dzieci są najważniejsze. Rodzice wskazywali, że brakuje stałych zajęć w świetlicach wiejskich.

Z rozmów wynika, że DK często nie jest kojarzony jako instytucja i organizator różnych wydarzeń. Mieszkańcy kojarzą konkretne wydarzenia, ale często nie mają świadomości roli Domu Kultury oraz jego istnienia jako konkretnego miejsca.

Dopełnieniem tego obrazu są wyniki ankiety adresowanej do ogółu mieszkańców gminy. Wśród nich rodzice dzieci do 6 lat stanowią ponad 16% (22 osoby). Tylko jedna osoba z tej grupy deklaruje, że odwiedza DK kilka razy w tygodniu i tylko jedna – kilka razy w miesiącu. Dwie z badanych osób korzystają z oferty świetlic wiejskich.

W grupie osób nie odwiedzających wcale GOKiS jest aż 10 rodziców małych dzieci (na 33 osoby). 25% osób, którym oferta DK nie odpowiada lub tylko w niewielkim stopniu, stanowią rodzice małych dzieci. Wśród respondentów, którym oferta kulturalna odpowiada w pełni lub w dużym stopniu, rodzice małych dzieci stanowią tylko 14%.

Rodzice z oferty Domu Kultury najchętniej wybierają festyny i imprezy plenerowe – w czym nie różnią się od preferencji ogółu mieszkańców gminy. Chętnie biorą też udział w koncertach i pokazach filmowych.

Dwoje z badanych rodziców deklaruje, że może podzielić się swoimi pasjami, do których należy morsowanie i bieganie. Także dwie osoby wskazują na konkretne pomysły, które mogłyby zrealizować w ramach własnej inicjatywy. Są to biegi i ścieżka rowerowa przez lokalne miejscowości oraz zajęcia artystyczne dla dzieci i młodzieży.

Fot. 6 i 7: Happening w trakcie pikniku z okazji Dnia Dziecka.

Źródło: archiwum własne.

Czy Dom Kultury jest dla młodzieży?

Obserwacje pracowników GOKiS, a także badania ankietowe przeprowadzone w ramach diagnozy, skłoniły do poszukiwania odpowiedzi na pytanie, jak sprawić by Dom Kultury był miejscem chętniej i częściej odwiedzanym przez osoby młode. Chcąc dotrzeć z tym pytaniem do młodzieży mieszkającej w gminie, zorganizowane zostały warsztaty animacyjno-badawcze dla młodzieży ze Szkoły Podstawowej w Stawiskach.

Fot. 8: Warsztaty dla młodzieży.

Źródło: archiwum własne.

Warsztat odbył się w dniu 13 czerwca. W spotkaniu wzięło udział 30 dzieci, z 6 różnych klas, w wieku od 13 do 14 lat. Podczas warsztatu pracowali oni w 5 grupach 4-6 osobowych. W pierwszej części odpowiadali na pytania na poszczególnych flipchartach. Flipcharty zmieniały się pomiędzy stolikami co 5 minut, tak aby każda z grup mogła się odnieść do każdego z pytań. W drugiej części warsztatów, osadzeni już w temacie, pracowali nad swoimi pomysłami na inicjatywy kulturalne.

Pracując w grupach, młodzież miała za zadanie przedyskutować a następnie wypowiedzieć się na 5 różnych tematów związanych z życiem kulturalnym gminy. Poniżej zawarte są wszystkie odpowiedzi, wraz z liczbą wskazań, w sytuacji, kiedy głosów w danej kwestii było więcej niż jedno.

Skojarzenia badanej młodzieży z Dom Kultury – uczestnicy mieli dokończyć zdanie: DK kojarzy mi się... Poniżej zawarte są odpowiedzi:

- ze starszymi ludźmi (7 wskazań)
- z nudnym trybem życia (4 wskazania)
- z niczym (4 wskazania)
- z przedstawieniami (3 wskazania)
- z biblioteką (2 wskazania)
- z nudą (2 wskazania)
- z babcią (2 wskazania)
- ze spotkaniami (1 wskazanie)
- z zespołem starszych pań
- z jarmarkiem dla starszych osób
- z zajęciami dla małych dzieci
- z harcerstwem
- z koncertami na Dzień Matki, Ojca, Dziadków

Zajęcia w DK, z których korzysta badana młodzież:

- zajęcia wokalne
- treningi piłki nożnej

Pozostałe wypowiedzi wskazują mówią o tym, że młode osoby nie korzystają z oferty GOKiS.

Podają następujące przyczyny tego stanu rzeczy:

- brak ciekawej oferty dla mnie (7 wskazań)
- brak czasu (4 wskazania)
- nie znam żadnych z proponowanych zajęć (2 wskazania)
- są skierowane do seniorów
- nieodpowiednie do grupy wiekowej

Zajęcia dodatkowe i pozalekcyjne, z których korzystają badani:

- koszykówka na hali w szkole (7 wskazań)
- zajęcia z języka francuskiego
- zajęcia sportowe (w szkole)
- zapasy
- siatkówka na hali w szkole
- zajęcia z piłki nożnej
- harcerstwo
- karate (w Łomży)

- tańce towarzyskie (w Łomży)
- grafika komputerowa i rysunek (online)
- Nie korzystam z żadnych zajęć pozalekcyjnych

Fot. 9: Warsztaty dla młodzieży.

Źródło: archiwum własne.

Skarby/ potencjały gminy Stawiski (miejsca/osoby/ historie/tradycje) zdaniem badane młodzieży to:

- lokalni muzycy
- stadion
- brama Kisielnickich
- Sokolicha
- GKS
- Akiba Rubenstein

- Pies Parówa
- Dąb katyński

Zajęciach, w których najchętniej młodzież brała by udział:

- Koszykówka (6 wskazań)
- Szachy (2 wskazania)
- Badminton
- Targi książki
- Zajęcia kreatywne
- Kurs fotograficzny
- Gry terenowe

W drugiej części uczniowie pracowali nad pomysłami na interesujące dla nich inicjatywy, takie, w które mogliby samodzielnie się zaangażować. Ze zgłoszonych pomysłów wybrzmiały w sposób szczególny: kino letnie, wydarzenie związane z książką – spotkanie autorskie lub targi książki, turniej gier. Widać było, zadanie to nie jest łatwe dla uczestników. Proponowane wydarzenia są lub były w ofercie GOKiS. Młodzież nie miała innych pomysłów, wykraczających poza istniejące już ramy. Może to wynikać z faktu, że młodzi ludzie nie mają obrazu tego jak funkcjonuje Dom Kultury i co realnie można by było w jego ramach zorganizować.

Wnioski i rekomendacje

Na podstawie analizy danych uzyskanych w ramach diagnozy w gminie Stawiski, wyłoniły się następujące rekomendacje do dalszych działań, które warto uwzględnić zarówno w konkursie na inicjatywy lokalne, jak i w planowaniu działań kulturalnych w gminie:

1. **Pamiętanie o lokalnych tradycjach i zwyczajach** – zwłaszcza te, które zdaniem starszych mieszkańców odchodzą już w zapomnienie, np. “Cygany”, zwyczaje wielkanocne (konkursy na ręcznie wykonywane palmy wielkanocne, “chodzenie po wykupie” w pierwszy dzień Świąt), ludowe pieśni z Bud Stawiskich (zarówno wspólne śpiewanie, jak i zachowanie lokalnych piosenek), zwyczaje i tradycje wykonywane wspólnie, gromadzące społeczność (np. wspólne gotowanie kapuśniaku).
2. **Wykorzystanie potencjału gminy** – zarówno tego bardziej znanego, ale zdaniem badanych mieszkańców nadal w niewystarczającym stopniu, jak i miejsc i osób, o których wiedza nie jest powszechna.
 - a. **Do pierwszej grupy zaliczyć należy** przede wszystkim Akiba Rubinsteina. Mieszkańcy uważają, że wokół tej postaci można tworzyć różne wydarzenia, przede wszystkim szachowe. Bardzo często – jako niewykorzystany potencjał – wskazywany jest także zalew w Stawiskach. Może być on traktowany jako lokalna atrakcja i miejsce organizacji różnych wydarzeń.
 - b. **Wśród mniej oczywistego potencjału znajdują się np.:**
 - we wsi Poryte: rodzinne korzenie i grób Simony Kossak, herb i flaga wsi – jest to jedna z nielicznych wsi w Polsce, która ma swój herb i swoją flagę;
 - w Budach Stawiskich: lokalni bohaterowie, np. żołnierze AK – Zygmunt Odachowski i inni, jeden z mieszkańców wsi był sanitariuszem w Bitwie pod Monte Cassino, pan Rydzewski przechowywał Żydów u siebie w stodole, za co został zabity, a po wojnie pozbawiono jego rodzinę majątku;
 - w Jurcu Szlacheckim: kapliczka z XIX wieku, pamiątkowe krzyże, tradycyjne tkactwo;
 - w Stawiskach: historia Żydów stawiskowskich, Dworek Kisielnickich.
3. **Organizowanie wydarzeń poza Stawiskami, przede wszystkim w świetlicach wiejskich** – organizacja wydarzeń w mniejszych miejscowościach gminy, przy wykorzystaniu potencjału wiejskich świetlic, sprawiłaby, że oferta kulturalna byłaby bardziej dostępna dla mniej mobilnych osób, zwłaszcza seniorów. Mogą to być wydarzenia, które “przyjeżdżają” z GOKiS do świetlic wiejskich, ale także cykliczne zajęcia, spotkania gromadzące społeczność i uwzględniające także potrzeby tych grup, które są najmniej mobilne.

4. Zadbanie o to, aby wydarzenia kulturalne były dostępne dla osób z niepełnosprawnościami, także ruchowymi – zwrócenie szczególnej uwagi na dostępność proponowanej oferty kulturalnej dla osób z niepełnosprawnościami.

5. Adresowanie oferty do osób młodych, w tym do nastolatków – z ankiet wynika, że ta grupa jest najmniej uwzględniona w ofercie kulturalnej gminy, co przyczynia się do frustracji młodych. Głównie osoby starsze (przede wszystkim te, mieszkające w Stawiskach) oraz po 36 roku życia są w pełni lub w dużym stopniu zadowolone z oferty DK. Zadowolenie to spada wraz z wiekiem. Badani, którzy twierdzą, że oferta Domu Kultury nie jest dla nich, to przede wszystkim osoby młode oraz w średnim wieku. Młodzież, jako ciekawe dla nich, podaje następujące aktywności: kino letnie pod chmurką, zajęcia związane z tworzeniem filmów na youtube, potańcówkę gminną, warsztaty z graffiti, koncert zespołu Disco Boys.

6. Zajęcia dla dzieci – rodzice małych dzieci akcentują potrzebę większej ilości zajęć dla dzieci, zarówno w okresie wakacyjnym, jak i w ramach cyklicznych zajęć (np. zajęcia taneczne, hip - hopowe, artystyczne).

7. Weryfikacja sposobu informowania o ofercie kulturalnej – osoby mniej mobilne i osoby spoza Stawisk mówią o trudności ze znalezieniem informacji, nie jest ona łatwo dostępna, nie jest jasne gdzie jej szukać.

8. Festyny i imprezy plenerowe – uczestnicy badań ankietowych zdecydowanie najwyżej oceniają te wydarzenia, które DK organizuje w plenerze). Cieszą się największą popularnością, bez względu na wiek badanych. Warto wykorzystywać potencjał integracyjny tych wydarzeń oraz traktować jako sposobność na informowanie uczestników o ofercie GOKiS.

9. Animowanie działań związanych z twórczością własną – 8% badanych twierdzi, że w swoim wolnym czasie najchętniej zajmuje się twórczością własną, co może stanowić potencjał do wykorzystania przy rozwijaniu oferty kulturalnej gminy. Przemawia za tym fakt, że 24 respondentów wskazuje, że chętnie podzieliłoby się swoimi pasjami i zainteresowaniami (między innymi malarstwem, szydełkowaniem, jazdą rowerem) a 40% badanych deklaruje, że mogłoby się włączyć w organizację różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych we współpracy z GOKiS.

10. Promocja GOKiS – mieszkańcy gminy nie zawsze są świadomi, że wydarzenia, w których biorą udział, są organizowane przez DK. Może to wpływać na ich ocenę oferty kulturalnej i wskazywanie braku adekwatnych lub ciekawych dla nich wydarzeń. Dlatego też warto się zastanawiać nad informowaniem o roli GOK w inicjatywach adresowanych do lokalnej społeczności.